

de landinrichting zou moeten worden gezien als een breed inzetbaar instrument ten behoeve van veel belangen in het buitengebied en waarbij ook gebieden die ooit verkaveld zijn ten behoeve van de landbouw nu in aanmerking zouden moeten kunnen komen voor ontwikkelingen ten behoeve van natuur en milieu, als ze daarvoor bij uitstek geschikt blijken te zijn. Hoe denken de bewindslieden hierover?

Vervolgens wil ik nog een waarschuwing en enkele opmerkingen naar voren brengen. Uit contacten is ons duidelijk geworden – ik weet niet of deze dag in dit opzicht een goede bijdrage levert – dat de vertrouwensbasis, zeker ten opzichte van de politiek en de overheid, heel broos is. Het is van groot belang dat wij die vertrouwensbasis niet verder verkleinen. Wij, in deze Kamer, en vooral de bewindslieden moeten geen beloften doen die niet kunnen worden waargemaakt. Wij moeten, hier en nu, niet de indruk wekken dat de EHS niet meer nodig, van tafel is. Dan zullen veel mensen zich terecht achteraf bedrogen voelen. Wij moeten eerlijk zeggen dat de doelstellingen en de uitgangspunten van het natuurbeleidsplan en het structuurschema Groene ruimte overeind dienen te blijven. Meer dan tot nu toe het geval was, moet bij de voorbereiding en de uitvoering van de EHS de bevolking betrokken worden. Er moet meer dan tot nu het geval was creatief en flexibel naar oplossingen worden gezocht. Er zal meer duidelijkheid moeten zijn over de zogeheten schaduwwerking, vooral als de EHS te zeer wordt versnipperd. Hetzelfde geldt voor de zogeheten vliegende hectaren. Wat betekent dat dan? Ontstaat er dan niet veel meer planologische schaduwwerking dan wanneer er sprake is van meer concentratie? Er zal duidelijkheid moeten zijn over het aankoopbeleid en ook over – ik heb hierover vandaag nog niets gehoord – compensatie van vermogensverlies dat zonder twijfel optreedt als natuurgrond agrarisch eigendom blijft. Wat betekent dat dan? Er is veel gesproken over ambitieniveau, beschikbare financiële middelen en de ruimte daartussen. Ik ga ervan uit dat er bij de uitwerking over een zo lange periode vanzelf enige vertraging, enige fasering optreedt. Dat ligt niet alleen aan wat er in Gaasterland gebeurt, maar ook aan

de lange duur. Dit betekent dat de financiële middelen wellicht over een langere periode kunnen worden uitgesmeerd. Maar als er gekozen moet worden, moet volgens mijn fractie worden gekozen voor een geconcentreerde aanpak. Dat wil zeggen dat zaken niet half moeten worden aangepakt. Het is beter om minder zaken op een goede manier uit te voeren.

Voorzitter! Ik rond af. Mijn fractie hecht eraan te benadrukken dat er bij alle bezwaren, problemen en weerstand die ons in de meest uiteenlopende vormen hebben bereikt, geen feitelijke obstructie was ten opzichte van de uitgangspunten en de doelstellingen van het natuurbeleidsplan. Dat is ook vandaag gebleken. De aan het SGR en de EHS toegeschreven gevolgen/problemen zijn veelal niet het gevolg van het SGR en de EHS, maar van andere maatregelen, andere ontwikkelingen. In Gaasterland zei iemand tegen mij in reactie op mijn vraag hoe het zo heeft kunnen gebeuren: dit was de druppel die de emmer deed overlopen, een emmer die al lang op overlopen stond. Dat sprak mij aan. Ik denk dat dat juist is. Wij moeten dus niet die druppel aanpakken. Je moet kijken naar wat er in de emmer zit, als je tot een duurzame oplossing wilt komen. Mijn fractie vertrouwt erop dat het na het nu plaats hebbende overleg tussen de bewindslieden en deze Kamer, mogelijk is dat wij ons kamerbreed uitspreken voor het SGR, opdat op een verantwoorde wijze aan de uitvoering en de uitwerking ruimte kan worden geboden, dit in het belang van de provincies en de gemeenten.

De **voorzitter**: De heer Bierman houdt zijn maiden-speech.

De heer **Bierman**: Voorzitter! Ik denk dat velen met mij deze bespreking ervaren als een opluchting. Eindelijk spreken wij nu een keer over het landelijk gebied niet als achtertuin van de Randstad, waarin weer de nodige zware infrastructuur moet worden ondergebracht. Neen, wij hebben het nu over de intrinsieke waarden. Waar hebben wij het eigenlijk over, als wij het hebben over "het landelijk gebied"? Anderen noemen het "het platteland". Het is toch tweederde van Nederland! Daar

gebeurt nogal wat, als wij met de ecologische hoofdstructuur ruim 10%, dus een negende van het hele gebied willen verstarren, althans begrenzen, zoneren voor natuurwaarden. Wat is er eigenlijk in de rest van het gebied aan de gang?

Om en nabij 40% van de hogere plantesoorten groeit buiten de EHS, nog steeds in normaal akkerland, terwijl 85% van de Noordwest-europese vogels, met name de grutto, nestelt in het landelijk gebied buiten de EHS. Mijn eerste vraag aan de bewindslieden is dan ook: worden de zogenaamde "witte gebieden" niet te wit voorgesteld? Gebeurt daar niet al veel meer? Zouden wij niet onderschatten wat dat aan kansen biedt om daar met de agrarische bevolking iets aan te doen?

Ik koppel daar meteen een tweede vraag aan. Toevallig of eigenlijk niet toevallig liggen er zoveel biotopen buiten de EHS. Er is destijds eerst een aantal hectaren bepaald zonder vooraf de natuurdoelen te zoeken. Er liggen nu eigenlijk verkeerde hectaren in de EHS. Dat betekent dat er nu ook al tekorten zijn in de EHS, als wij daarin al onze eco-kostbaarheden willen opbaren. Wij moeten dan ook bijbouwen en daarmee uitbreiden, nieuwbouw eigenlijk.

Er zit ook een gevaarlijke kant aan wanneer je daar de witte gebieden tegenover stelt. De EHS kan natuurlijk fungeren als alibi om daarna te zeggen: alles is nu veilig gesteld; dan mag in die witte gebieden ook steeds meer. Daarbij gaan wij dan weer op internationale posities wijzen en het volumebeleid verder uitbouwen, zoals wij dat in het verleden al hebben gedaan. Als wij dat zo zouden doen, zou dat betekenen dat de EHS opnieuw te klein is. Dan zullen wij ten opzichte van dit zware, harde boeren nieuwe bufferzones aan de EHS moeten toevoegen teneinde de EHS overeind te houden. Als wij dan weer gaan bemalen, moet je daar weer zones tussen hebben die dat overbruggen, zodat je de EHS in stand kunt houden zoals die bedoeld is. Kortom, mijn voornaamste vraag op dit moment is: is de EHS niet al te weinig?

Als dat juist zou zijn, kun je twee kanten op. Je kunt bijbouwen, maar je zou misschien ook iets anders kunnen doen. Als er dan nog zoveel biotopen zijn in het witte maar eigenlijk toch al aardig groene

gebied, zouden wij dan niet veel beter af zijn door die te repareren en te incorporeren in de EHS dan ze nieuw bij te bouwen en dan maar te kijken of dat nog wel wil lukken? Zouden wij die weg opgaan, dan zouden wij kunnen toewerken naar een soort uitwisselbaarheid. EHS-hectaren zijn misschien in sommige opzichten op sommige plekken omstreden terwijl de natuurdoelen die wij ons gesteld hebben daar niet eens zo erg belangrijk zijn. Wij zouden die hectaren niet door de strot van de bevolking ter plekke hoeven te drukken, maar met hen tot een vergelijk kunnen komen: als jullie in jullie witte gebieden, waar die biotopen nu ook genesteld zitten, via agrarisch milieubeheer naar opwaardering streven, dan is er met ons te praten over een andere invulling. Met andere woorden, zou het misschien mogelijk zijn om de EHS minder absoluut te hanteren, minder als een zonering "tot hier en niet verder, iets anders mag niet"? Zouden wij dat niet diffuser moeten maken en veel meer in een procedure in overeenstemming met de plaatselijke bevolking tot een meer definitieve afronding moeten komen: dit is ongeveer de EHS die wij nodig hebben om de biodiversiteit die wij voorstaan veilig te stellen?

Je zou kunnen zeggen dat dit proces een combinatie is van agrarisch natuurbeheer van onderop en een gedoogbeleid, een prijsgeven hier en daar, een wikken en wegen van bovenaf. Eigenlijk gaat het om een omgekeerde ruilverkaveling. Alleen is het een heel ander soort ruilverkaveling dan wij kenden: wel met de voorlichting die nu vaak heeft ontbroken, wel met het overleg met de plaatselijke bevolking en met de grondeigenaren, maar met andere doelen. Die kunnen ook zeer marktgericht zijn. De heer Pitstra heeft het al even genoemd. Wij zouden heel goed van het volume-beleid kunnen afstappen en kwaliteitsbeleid kunnen bevorderen. Bekende voorbeelden zijn natuurlijk allang in omloop, zoals de kaas van eigen boerderij. Wij zijn dan bezig de markt te verleggen naar waar die in de toekomst steeds meer kan komen te liggen. Dat heeft ook heel duidelijk een zakelijke kant.

Is dit allemaal wishful thinking? Ik wil er toch op wijzen dat dit proces natuurlijk wel ingewikkeld zal zijn,

dat er maatwerk geleverd moet worden en dat voor het behoud van de snelheid grote bestuurskracht gewenst is, maar de boeren moeten meedoen. Willen zij dat wel? De eerste aanwijzing dat zij het kunnen is dat zij de ruilverkaveling de andere kant op ook hebben kunnen realiseren, maar er is nog een andere. Er is door de Rijks-planologische dienst in 1990 een evaluatie gemaakt van het structuurschema Landelijke gebieden. Daarbij was gebleken dat de bottleneck niet zat in de animo van boeren, maar in de bestuurlijke daadkracht of eigenlijk het gebrek daaraan, de zwakte, de continuïteit en de financiering. Als dat zo is, kunnen wij hier heel goed zeggen: wij kunnen deze weg gaan, wij moeten de kleinschaligheid gewoon bevorderen, wij moeten dat complexe proces aandurven. Wat zouden wij daarbij nog meer kunnen betrekken, als wij op de financiën terechtkomen?

Voorzitter! Ik heb met opzet maar een heel korte spreektijd genomen, omdat de uitvoeringszaken allang aan de orde zijn geweest. Ik wil alleen maar zeggen dat ze complex zullen zijn. De antwoorden zullen uitwijzen dat, ook als je Europese subsidies weet binnen te halen, fiscale faciliteiten levert en betere beloningsstructuren weet te realiseren voor diegenen die agrarisch natuurbeheer willen uitoefenen, je er dan misschien nog niet bent. Maar dan blijft er natuurlijk een heel essentiële zaak over, die ook door de heer Pit aan de orde is gesteld, namelijk dat het platteland niet leeg is. Het gaat hierbij niet om een structuurschema lege ruimte. Het gaat om een structuurschema waarbij mensen in dat grote gebied leven, daar werken, daar leefbaarheid en voorzieningen moeten aantreffen, enzovoort. Daar schuilen momenteel grote gevaren. Die gevaren zijn eigenlijk niet veel anders dan wij in de grote stad aantreffen. Als ik dan zie dat wij een enorme bestuurskracht ontwikkelen wanneer het om onze grote steden gaat, zouden wij dan zo'n zelfde bestuurskracht niet kunnen ontwikkelen voor de kleine kernen en het landelijk gebied? Ik zou dan ook ter afsluiting willen vragen of de ministers willen overwegen om in het kabinet eens te kijken of er niet ook een projectstaatssecretaris voor de landelijke gebieden zou kunnen komen, die deze weg verder plaveit.

De voorzitter: De traditie volgend wil ik ook u graag als eerste gelukwensen met uw maiden-speech. Daarbij constateer ik dat u uw eerste proeve van bekwaamheid hier hebt afgelegd door deze afgelopen tien minuten niet een uitgeschreven verhaal voor te lezen, maar uw betoog te houden van een A5-je met aantekeningen. De reputatie die u vooruitgegaan is, is dat u bij uitstek deskundig bent op het terrein dat wij vandaag behandelen. Ik denk dat u dat inderdaad hebt laten zien. Ik wens u graag geluk met uw eerste verhaal hier. Ik hoop dat wij daar nog wel eens vaker naar kunnen luisteren.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De heer **Veling** (GPV): Mijnheer de voorzitter! Ik zal mede namens de fracties van de SGP en de RPF spreken. De Eerste Kamer krijgt dikwijls signalen uit de samenleving over een voorstel dat door de Tweede Kamer na amendering is vastgesteld. Het gaat dan over de effecten van het voorstel, over de uitvoering ervan, etcetera. Als alles goed gaat, wanneer wij de verleiding weerstaan om ons te zeer in details te begeven, kan de behandeling is dit huis daar baat bij hebben.

Bij een PKB werkt dat in een bepaald opzicht ook zo, maar de aard van een zo omvangrijke PKB als die van het structuurschema Groene ruimte maakt het soms ook lastig maatschappelijke reacties goed te behandelen. Zo'n PKB heeft immers de bedoeling om aan anderen, andere overheden en particulieren, concreet beleid te ontlokken. En het is niet zelden zulk nader geconcretiseerd beleid dat burgers tot reactie brengt. De reacties die de Eerste Kamer uit de samenleving heeft gekregen, beperken zich niet tot bezwaren tegen regionale consequenties van het SGR. In maart al kregen wij van het platform Bentveld een brief waarin het SGR in stelling werd gebracht tegen plannen van de provinciale overheid. Er gebeuren allerlei dingen naar aanleiding van het SGR en de PKB waarvan het niet altijd gemakkelijk is om ze hier op een goede manier te behandelen. Naar onze mening is het niet verstandig, in de Eerste Kamer te diep op de details van regionale en